

**YTSKYDDSS
MYNDIGHETEN**

UTBILDNINGSMATERIAL 2026:3

Rengöring och skötsel av ytor i vårdlokaler

Övningsmaterial kopplat till vägledning 2026:9

Rengöring och skötsel av ytor. Övningsmaterial kopplat till vägledning 2026:9

Utbildningsmaterial 2026:3

Diarienummer: YSM 2026/1403

Utgivare: Ytskyddsmyndigheten, Box 112, 842 21 Sveg

registrator@ytskyddsmyndigheten.se, ytskyddsmyndigheten.se

Materialet är ett komplement till vägledning 2026:9 och ersätter den inte.

Publikationen kan laddas ner från ytskyddsmyndigheten.se. Tryckta exemplar kan beställas från registrator i mån av tillgång.
Citera gärna, men ange källan.

Innehåll

Sammanfattning	4
1 Inledning	5
1.1 Syfte och målgrupp	5
1.2 Förhållande till vägledning 2026:9	5
1.3 Så används materialet	5
2 Grunder	6
2.1 Rengöring före desinfektion	6
2.2 Kontaktytor	6
2.3 Ordningsföljd vid rengöring och desinfektion	6
3 Rengöringsschema	7
4 Övningsfall	8
4.1 Övningsfall 1, vårdkorridor	8
4.2 Övningsfall 2, badrum	8
4.3 Sammanställning av beräkningarna	8
4.4 Övningsfall 3, synlig smuts på en bänkskiva	9
4.5 Övningsfall 4, glansuppföljning i korridoren	9
5 Checklista för desinfektion	10
6 Dokumentation och uppföljning	11
7 Frågor och svar	12
8 Ordlista	13
Referenser	14

Sammanfattning

Utbildningsmaterialet riktar sig till personal i vårdlokaler, till ansvariga för lokalvården och till den som ansvarar för verksamhetens egenkontroll. Det innehåller ett rengöringsschema för en vårdavdelning, fyra övningsfall med lösningsförslag, en checklista för desinfektion och frågor för uppföljning.

Materialet bygger på vägledning 2026:9, Ytor i vårdlokaler, och är avsett att användas tillsammans med den. Övningsfallen är fiktiva och beskriver inte någon viss lokal. Myndigheten tar inte ställning till underlaget. Frågor om underlaget hänvisas till respektive ansvarig myndighet.

1 Inledning

1.1 Syfte och målgrupp

Utbildningsmaterialet är avsett för personal i vårdlokaler, för ansvariga för lokalvård och för den som ansvarar för verksamhetens egenkontroll enligt YSFS 2019:4, 4 kap. Syftet är att öva de moment som vägledning 2026:9 beskriver, så att rengöring och desinfektion görs på samma sätt i hela verksamheten.

Materialet innehåller ett rengöringsschema (avsnitt 3), övningsfall med lösningsförslag (avsnitt 4), en checklista för desinfektion (avsnitt 5) och riktlinjer för dokumentation och uppföljning (avsnitt 6).

1.2 Förhållande till vägledning 2026:9

Materialet bygger på vägledning 2026:9, Ytor i vårdlokaler. Rengöringsfrekvenserna i schemat följer vägledningens tabell 4, och ordningsföljden följer avsnitt 7.1. Tidsåtgången i övningsfallen beräknas på samma sätt som i avsnitt 9 i vägledningen, med area, antal behandlingar per dygn och hastighet för metoden.

Materialet ska användas tillsammans med vägledningen och inte i stället för den. Vid tveksamhet gäller vägledningens skrivning. Myndigheten tar inte ställning till underlaget. Frågor om underlaget hänvisas till respektive ansvarig myndighet.

1.3 Så används materialet

1. Läs avsnitt 2 och 3 innan övningen börjar.
2. Genomför övningsfallen i avsnitt 4 i den ordning de står och jämför svaren med lösningsförslagen.
3. Gå igenom checklistan i avsnitt 5 för den egna verksamheten och notera avvikelser.
4. Dokumentera resultatet enligt avsnitt 6 och diskutera det med den som ansvarar för rengöringsrutinen.

2 Grunder

2.1 Rengöring före desinfektion

Rengöring tar bort smuts, organiskt material och synliga rester från en yta. Desinfektion minskar antalet mikroorganismer på en yta till en nivå som verksamheten bedömt som tillräcklig. Desinfektion ersätter inte rengöring. Rester kan skydda mikroorganismer från desinfektionsmedlet, och då blir desinfektionen mindre verksam.

2.2 Kontaktytor

En kontaktyta är en yta som normalt berörs med händerna eller med utrustning under vårdarbetet. Övningsmaterialet omfattar handtag och handledare, sängutrustning, bänkskivor, golv i korridor, golv i vårdrum, väggar och hörn samt våtrum.

Ett ytskikt ska ge ett ändamålsenligt skydd under hela ytans livslängd (YSFS 2019:4, 2 kap.). Det innebär att rengöringen inte får skada skyddet och att skador som samlar smuts upptäcks i tid.

2.3 Ordningsföljd vid rengöring och desinfektion

1. Ta bort synlig smuts med engångsmaterial.
2. Våtrengör ytan i en riktning och byt vatten vid behov.
3. Applicera desinfektionsmedlet enligt tillverkarens anvisning.
4. Låt medlet verka under den kontakttid som anges och som verksamheten godkänt.
5. Torka av ytan eller låt den torka av sig själv, enligt anvisningen.
6. Dokumentera utförandet enligt avsnitt 6.

3 Rengöringsschema

Tabell 1 visar ett exempel på hur rengöringen av en vårdavdelning kan fördelas över ett dygn. Schemat är en utgångspunkt för verksamhetens egen rutin. Tidpunkterna ska anpassas efter skiftindelningen och verksamhetens riskbedömning.

Tabell 1. Rengöringsschema för en vårdavdelning under ett dygn

Tidpunkt	Yta	Moment
Vid skiftets början	Bänkskivor och ytor för vårdutrustning	Avtorkning med engångsmaterial
Vid skiftets början	Golv i korridor	Våtrengöring i en riktning
Flera gånger per dygn	Handtag, tryckplattor och ledstänger	Avtorkning med ytdesinfektionsmedel enligt anvisning
Vid byte av patient	Sängutrustning	Avtorkning av alla kontaktytor, med särskild uppmärksamhet på ramar och skenor
Dagligen	Golv i vårdrum	Våtrengöring med särskild uppmärksamhet på sängplats och handfat
Dagligen	Våtrum	Våtrengöring med avtorkning av fogar och kanter
Veckovis	Väggar och hörn	Avtorkning uppifrån och ned
Veckovis	Skåp och lådor, utsidan	Torr- eller våtrengöring efter behov

Källa: egen sammanställning utifrån vägledning 2026:9, tabell 4. Schemat är ett exempel.

Schemat förutsätter att de mest belastade kontaktytorna rengörs oftare än övriga ytor. Om tiden inte räcker ska frekvensen anpassas eller arbetet fördelas på ett annat sätt, men en kontaktyta ska inte utelämnas (vägledning 2026:9, avsnitt 9.2).

4 Övningsfall

Övningsfallen är fiktiva. Lösningförslagen visar en möjlig räkning och en möjlig tolkning. Deltagarna ska motivera sina svar med hänvisning till vägledningen.

4.1 Övningsfall 1, vårdkorridor

Övningsfall 1, vårdkorridor

En vårdkorridor har en golvarea på 42 kvadratmeter och väggytor på 40 kvadratmeter. Kontaktytorna, det vill säga handledare, dörrblad och dörrhandtag, har en sammanlagd area på 6 kvadratmeter och desinfekteras tre gånger per dygn. Golvet våtrengörs en gång per dygn med en hastighet av 0,5 kvadratmeter per minut. Kontaktytorna desinfekteras med en hastighet av 0,4 kvadratmeter per minut, och väggarna avtorkas veckovis med en hastighet av 0,3 kvadratmeter per minut.

Beräkna tidsåtgången per dygn för golvet, för kontaktytorna och för väggarna var för sig och sedan sammanlagt.

4.2 Övningsfall 2, badrum

Övningsfall 2, badrum

Badrummet på samma vårdavdelning har en golvarea på 6 kvadratmeter, sanitetsytor på 4 kvadratmeter och väggytor på 14 kvadratmeter. Golvet rengörs och desinfekteras dagligen med en hastighet av 0,5 kvadratmeter per minut. Sanitetsytorna, det vill säga toaletsits, handtag, kranar och sittytor på duschstol, behandlas tre gånger per dygn med en hastighet av 0,4 kvadratmeter per minut. Väggarna avtorkas veckovis med en hastighet av 0,3 kvadratmeter per minut.

Beräkna tidsåtgången per dygn för badrummet. Ange också vilken yta som tar längst tid och varför tiden för den ytan är rimlig.

4.3 Sammanställning av beräkningarna

Tabell 2. Lösningsförslag för övningsfall 1 och 2

Yta	Area (m ²)	Tid (min per dygn)
Fall 1, korridor, golv	42	84
Fall 1, korridor, kontaktytor	6	45
Fall 1, korridor, väggar	40	19
Fall 1, summa		148
Fall 2, badrum, golv	6	12
Fall 2, badrum, sanitetsytor	4	30
Fall 2, badrum, väggar	14	7
Fall 2, summa		49

Källa: egen beräkning enligt vägledning 2026:9, avsnitt 9.2 och 9.3. Varje yta är avrundad till hela minuter, och summorna görs på de avrundade värdena.

Lösningförslag. Korridoren tar sammanlagt 148 minuter per dygn, det vill säga 2 timmar och 28 minuter. Badrummet tar 49 minuter per dygn. Sanitetsytorna är den yta i badrummet som tar längst tid, 30 minuter per dygn, eftersom ytan behandlas tre gånger per dygn.

4.4 Övningsfall 3, synlig smuts på en bänkskiva

Övningsfall 3, synlig smuts

En personal upptäcker en fläck på en bänkskiva som inte försvinner vid avtorkning med engångsmaterial och ytdesinfektionsmedel. Fläcken har samma utseende på två ställen i samma yta. Ytan har ingen synlig skada.

Beskriv i vilken ordning åtgärderna bör vidtas och vad som ska dokumenteras.

Lösningförslag. Fläcken ska inte behandlas upprepat med desinfektionsmedel innan orsaken är utredd. Ytan rengörs på nytt med avsedd metod för att utesluta rester, och orsaken utreds. Om fläcken kvarstår dokumenteras den i skadeprotokollet och bedöms enligt tabell 5 i vägledning 2026:9. Om orsaken ligger i underlaget hänvisas frågan till respektive ansvarig myndighet.

4.5 Övningsfall 4, glansuppföljning i korridoren

Övningsfall 4, glansuppföljning

En golvyta i vårdkorridoren har ett startvärde på 62 GU vid 60 grader. Efter fyra år mäts glansen till 54 GU. Mätningen är gjord som medelvärde av tio mätningar enligt rapport 2026:3. Glansförlusten antas vara jämn över tiden.

Beräkna glansförlusten per år och antalet år till åtgärdsgränsen, som ligger 10 GU under startvärdet. Ange vilket år en åtgärdsbedömning bör göras, räknat från startmätningen.

Lösningförslag. Glansen har sjunkit 8 GU på fyra år, vilket motsvarar 2 GU per år. Åtgärdsgränsen ligger vid 52 GU, det vill säga 10 GU under startvärdet. Den nås efter 5 år, eftersom 10 GU delat med 2 GU per år är 5 år. En åtgärdsbedömning bör därför göras senast under femte året.

5 Checklista för desinfektion

Checklistan i tabell 3 används vid varje desinfektion av kontaktytor och vid uppföljning. Den ersätter inte verksamhetens rutin, och den ersätter inte bedömningen i den enskilda lokalen.

Tabell 3. Checklista för desinfektion av kontaktytor

Nr	Kontrollpunkt	Kontrollerad, ja eller nej
1	Medlet är godkänt av verksamheten och används enligt tillverkarens anvisning.	
2	Ytan är rengjord före desinfektionen och synlig smuts är borttagen.	
3	Desinfektionsmedlet har applicerats på hela kontaktytan, inklusive kanter och hörn.	
4	Den kontakttid som anges i anvisningen har följts innan ytan torkats av.	
5	Engångsmaterialet har bytts enligt rutinen.	
6	Ytskiktets tålighet mot medlet har kontrollerats på en provyta före användning.	
7	Skador som hindrar rengöring är noterade i skadeprotokollet.	
8	Ytan har torkat enligt anvisningen.	
9	Utförandet har dokumenterats med datum och signatur.	
10	Avvikelser har rapporterats till den som ansvarar för rutinen.	

Källa: egen sammanställning utifrån vägledning 2026:9, avsnitt 7 och 8.

6 Dokumentation och uppföljning

Varje rengöring och desinfektion av en kontaktyta dokumenteras enligt verksamhetens rutin. Skador och förändringar dokumenteras i ett skadeprotokoll eller motsvarande underlag. Protokollet ska innehålla läge, typ av yta, typ av skada, datum, utförare, bedömd påverkan på rengöringen och vilken åtgärd som vidtagits eller planeras (vägledning 2026:9, avsnitt 8.4).

Dokumentationen ingår i egenkontrollen enligt YSFS 2019:4, 4 kap., och ska sparas i tio år.

Följande frågor kan användas vid uppföljningen:

- Vilka ytor har den högsta kontaktfrekvensen i verksamheten, och stämmer schemat med den?
- Har någon skada upptäckts sedan senaste kontrollen och har den dokumenterats?
- Har glansen mätts enligt rutinen, och hur ser utvecklingen ut mot startvärdet?
- Har medel och kontakttid följts enligt anvisningen under perioden?

7 Frågor och svar

Räcker det att desinfektera ytan?

Nej. Rengöring görs först, eftersom rester kan skydda mikroorganismer från desinfektionsmedlet (avsnitt 2.1).

Ska schemat följas exakt?

Schemat är en utgångspunkt. Frekvensen kan anpassas efter riskbedömningen, men en kontaktyta ska inte utelämnas (vägledning 2026:9, avsnitt 9.2).

Vad görs med en fläck som inte försvinner?

Orsaken utreds och dokumenteras innan ytan behandlas på nytt (avsnitt 4.4 och vägledning 2026:9, avsnitt 8.2).

Får ett starkare medel användas oftare?

Inte utan prövning. Medlet ska väljas utifrån ytskiktet, och en provyta bör användas före bredare användning (vägledning 2026:9, avsnitt 7.2).

8 Ordlista

Desinfektion: åtgärd som minskar antalet mikroorganismer på en yta till en nivå som verksamheten bedömt som tillräcklig.

Kontaktyta: yta som normalt berörs med händer eller utrustning under vårdarbetet.

Kontakttid: den tid som ett desinfektionsmedel ska verka på ytan enligt tillverkarens anvisning.

Rengöring: borttagning av smuts, organiskt material och synliga rester från en yta.

Underlag: materialet under ytan. Underlaget omfattas inte av föreskrifterna.

Referenser

- Lindgren, K. (2022). Rengöring och ytskikt i vårdmiljö. Nordisk tidskrift för ytbehandling, volym 39.
- Ytskyddsmyndigheten (2019). Föreskrifter och allmänna råd om skydd av ytor (YSFS 2019:4).
- Ytskyddsmyndigheten (2023). Föreskrifter om Nationella ytregistret (YSFS 2023:3).
- Ytskyddsmyndigheten (2023). Bestämning av ytans undre gräns. Vägledning 2023:2.
- Ytskyddsmyndigheten (2024). Ytors åldrande i inomhusmiljö. En litteraturöversikt. Rapport 2024:7.
- Ytskyddsmyndigheten (2026). Ytskydd i fastighetsförvaltning. Vägledning 2026:2.
- Ytskyddsmyndigheten (2026). Ytor i vårdlokaler. Rengöring, desinfektion och slitage. Vägledning 2026:9.
- Ytskyddsmyndigheten (2026). Mätosäkerhet vid glansmätning. Rapport 2026:3.